

III. rész

MENDELSSOHN: *(Felcsattan.)* A politikában csak a produktum mérvadó, kérem, a szándék önmagában semmit sem jelent. *(Csendesebben.)* Igen, Molnár elvtárs, Önnek most ilyen kegyetlen szakmája lett. *(Molnár lehajtja a fejét, Mendelssohn odamegy hozzá, megáll vele szemben.)* Parancsot magyarázni, parancs felett vitatkozni nem szokás. Mégis, már félórát töltöttem Önnél. *(Orájára néz.)* Mondja, Molnár elvtárs, maga fél?

MOLNÁR: *(Hirtelen feláll, Mendelssohn arcába néz.)* Kommunista vagyok. MENDELSSOHN: Nem a címerét kérdeztem.

MOLNÁR: *(Lekapja a szemüvegét.)* Értse meg! Somlait nem lehet nélkülözni! Tekintélye van! Ismerik! Olyan hatósági szakember, amilyen nincs több. Én asztalos voltam két inással, most meg az egész megye... minden, az egész... Nem érti?!

MENDELSSOHN: *(Kiabál.)* Akkor tanulja meg! Magoljon minden éjszaka! Ez is a forradalomhoz tartozik, Molnár elvtárs.

MOLNÁR: *(Hirtelen, halkán.)* Maga elmegy, de mi itt maradunk. Tudom, mit beszélnek. Kérem, hogy ha egy mód van rá... Mi nagyon ellenőrizni fogjuk őt.

MENDELSSOHN: Háromszoros figyelmeztetés, háromszoros parancsszegés. Ha katonaruhát hordana, már főbe lőtték volna.

MOLNÁR: *(Visszateszi a szemüvegét.)* A hadseregben mindenki elvtársunk és barátunk? Már mindenki mást főbe lőtték? Meg merne esküdni rá?

46.

(A folyosón Demeter érkezik a Molnár-szoba ajtajáig. Csak egy pillantást vet Fitosra, aztán — mint valami függőnyt — félretolja. De Fitos visszaugrik, a kilincsre teszi a kezét.)

FITOS: Most ne... Nem szabad. Fontos tárgyalás van.

DEMETER: *(Nem akar hinni a fülének.)* Micsoda?

FITOS: Személyesen jött el Mendelssohn elvtárs.

DEMETER: Na és! Ez a ház a direktóriumé! *(Erővel benyit a szobába.)* Jó napot, elvtársak! *(Az ajtón át látni Molnárt.)*

MOLNÁR: Karcsi. Egy kicsit később. *(Demeter megtorpan a küszöbön, megfordul, bevágja az ajtót, elrohan.)*

47.

(Mendelssohn körülnéz, amint becsukódik az ajtó.)

MENDELSSOHN: Hova lett ez a kis ember?

MOLNÁR: *(Indul kifelé.)* Szólok neki. MENDELSSOHN: *(Felemeli a kezét.)* Pardon. Ön nem a beosztottam.

48.

(Nyílik az ajtó, Mendelssohn kiszól a folyosóra.)

MENDELSSOHN: Tessék bejönni.

FITOS: *(Ebben a pillanatban meglátja Cibort, amint kilép Somlai ajtaján.)* Igen, máris. Azonnal.

MENDELSSOHN: *(Átkarolja Fitos vállát, behúzza az ajtón.)* Legyen szíves megmondani, mivel vádolja Somlait? *(Fitos még mindig Cibort figyeli, amint megveti lábát a küszöbön. Cibor elindulna a folyosón, de meglátja Fitos, ezért megy be a W. C.-be. Fitos most már belép a Molnár-szobába.)*

49.

FITOS: *(Felcsillanó szemmel néz Molnárra, lelkesülten hadar.)* Lázadás, árulás... árulás, lázadás... áru... *(A szoba közepére jön. Izgatottan nevetgél, de hirtelen abbahagyja, mert meglátja az ablakon át, hogy Cibor siet el a téren a direktórium épülete előtt.)* Tessék elhinni, nagyon sokat tudok én...! Bocsánatot kérek! Most nekem... Bocsánat... *(Kirohan.)*

50.

(Fitos kilép a direktórium kapujából a térre, körülnéz: Cibor sehol. Gyorsuló léptekkel megy el az épület előtt, majd...)

51.

(...Befordul a ház melletti keskeny kihalt utcába, és elfut.)

52.

(Somlai irodájában Molnár ül Somlai-val szemben. Keserűen néz fel.)

MOLNÁR: És ráadásul én erről ma hallottam először.

SOMLAI: (*Bólogat.*) Nem kell folytatnod. A vád elhangzott. Hogy igaz-e vagy sem, vizsgálat tárgya lesz. Nem?

MOLNÁR: Feltétlenül.

SOMLAI: Régi közigazgatási ember vagyok, mint tudod, képviselő is voltam. Tudom, hogy ilyen vizsgálatot, ilyen időkből senki sem élhet át szabadlábban.

MOLNÁR: (*Sóhajjt.*) Hát igen. Ezt akartam mondani.

SOMLAI: Mondom, tudom. Természetesen, alávetem magam az érvényben levő törvényeknek. Azonban tekintettel jelenlegi funkciómra, politikai szempontból nem tartom szerencsésnek, hogy innen megbilincselve vezessenek el. Ezért arra kérék, hogy munkaidőm végeztével engedj haza. Szeretnék összecsomagolni és elbúcsúzni a családomtól. Holnap reggel nyolc órakor önként jelentkezem a börtönparancsnoknál. Ott tartóztatassatok le.

MOLNÁR: (*Feláll, nagy tehertől szabadult meg.*) Rendben van.

(*Lujzika rohan be.*)

LUJZIKA: Bocsánatot kérek, de... Tessék elképzelni, most hozták a hírt, hogy Jelenka, a börtönparancsnok eltűnt.

MOLNÁR: Hová?

(*Lujzika széttárja a karját. Somlai feláll, halványan mosolyog.*)

SOMLAI: Pedig milyen megbízható ember volt.

(*Somlai kimegy.*)

53.

(*A Vörös Őrség határőr szakaszának területe a város szélén, az Ipoly partján.*)

Délután. A központi épület mellett kisebb ház „Raktár” felirattal. Mindkét épület sebtiben összecsapott, szegényes új ház. Messziről látszik az Ipoly kőhidja. A raktár ablakához settenkedik Cibor, hogy a sétálgató fegyveres őr ne vegye észre. A raktárban fálnak döntve állnak a szuronyos puskák. Cibor az ablakot benyomni, s azon beugrani készül, de várja a kedvező pillanatot, ezért gyakran úgy tesz, mintha csak napozna, sétálgatna arra.)

54.

(*Fitos a parancsnokság épületében, az őrség pihenőszobájának ablakában áll, örökkel beszélget, miközben kis fodorasztáskájából röplapokat vesz elő. Az örök fegyvertelenül álldogálnak körülötte.*)

FITOS: Na, nézzétek, elvtársak, ezeket nemrég kaptuk Pestről. Szép plakátok, nem? (*Az örök hümmögnek, néze-*

getik a plakátokat.) Ezek a röplapok. Ha falusiakkal találkoztok, elsősorban nekik ajánlanánk.

I. ŐR: Fitos elvtárs plakátragasztással is foglalkozik?

FITOS: (*Kipillant az ablakon, figyeli Cibort, a raktárnál.*) Hát, ragasztással éppen nem, de a pártban az a munkám, hogy propagandista vagyok.

II. ŐR: Mi meg azt hittük, valamilyen vezető.

FITOS: Hát a propagandista nem vezető? Dehogynem. A propagandán nagyon sok múlik. Ezt Lenin elvtárs milliószor hangsúlyozta.

III. ŐR: Maga látta Lenint?

FITOS: Én nem, de sokat olvastam tőle. Csuda szépen tudott beszélni.

III. ŐR: Meséljen belőle.

FITOS: (*Figyeli Cibort.*) Legközelebb, fiúk, ha több időm lesz. Hanem azt tudjátok-e, hogy Oroszország nehéz harcokban áll most is. Legalább tízezer kilométer a frontjuk.

III. ŐR: Maga volt ott, hát mondja meg: igaz, hogy káposztát esznek?

FITOS: (*Cibort lesi.*) Sesci. Így hívják a káposztalevest.

II. ŐR: Meg lehet enni?

FITOS: Olyan mint a halászlé. Az se jó, ha csak hal van benne.

III. ŐR: Halászlé! Inkább egy kis pörkölt, ha vóna. Már a szagát is elfelejtettem.

FITOS: (*Ismét a raktárra figyel, amíg megveregeti a III. őr vállát.*) Én is. De majd ha végleg győzünk...

II. ŐR: (*Nevet.*) Ha győzünk és disznót vágunk, elhívom magát a torra. Eljön akkor?

(*Fitos látja, hogy Cibor beugrik a raktár ablakán.*)

FITOS: (*Hirtelen kiabálni kezd.*) Riadó! Ellenség a raktárban! (*Lökdösi a meglepett öröket.*) Futás, fiúk! Most elkapjuk! Utánam! (*Fitos előrefut, az örök utána.*)

55.

(*Futnak végig az udvaron, ott csatlakozik hozzájuk a meglepett fegyveres őr is.*)

56.

(*Közben a raktárban Cibor felfigyel a zajra, s anélkül, hogy bármihez hozzászólna, észrevétlenül kiugrik a szemközti ablakon.*)

57.

FITOS: (*A raktárajtónál kiabál.*) Gyorsan! el kell fogni! Nyissátok már!

III. ŐR: (*Nyomkodja a kilincset.*) Ez zárva van.

FITOS: Hol a kulcs? Hozták a kulcsot! (Az örök egy pillanatra megállnak, egymásra néznek.) Akkor törjék be!

II. OR: (Bizonytalanul felemeli a kezét.) Parancs nélkül...

FITOS: Nem is itt kell, hanem az ablaknál! Persze! Utánam! (Az ablakhoz fut, intésére az örök ugyanott ugranak be a raktárba, ...)

58.

(... ahol az imént Cibor. Utolsónak behúzzák Fitost, aki gyorsan körülnéz, majd az örökre és a szemközti nyitott ablakra mutat, majdnem sír a dühtől.)

FITOS: Mert olyan maflák vagytok! Muják! Tutyimutyik!

59.

(Direktóriumi előszoba, késő délután. Lujzika az íróasztalnál ül, szalvétát terít maga elé, fiókjából kenyeret, söt, főtt tojást vesz elő. A tojás héját kenyérvágó késsel körbekopogtatja. Fitos nyit be.)

FITOS: Lujzika!

LUJZIKA: (Elragadtatással nézi.) Fitos elvtárs... Jöjjön közelebb. Jöjjön nyugodtan.

FITOS: (Közelebb lép.) Molnár elvtársat nem találok a szobájában. Nagyon sürgősen kellene vele... Hol van? Nem tudja?

LUJZIKA: (Áradó mosollyal néz rá.) Dehogynem. Megmondjam?

FITOS: Kimondhatatlanul kedves lenne...

LUJZIKA: (Leteszi a tojást, behunyja a szemét.) Nem. Nem szabad, Béla. Tudom, hogy maga nő ember. Nem szabad.

FITOS: (Meghökken, a fejét vakarja.) Én csak Molnár elvtársat akarom...

LUJZIKA: (Rejtelmes arcot vág.) Tudom én. Érzem én. Molnár elvtárs éppen magához ment borotválkozni, mert este elmegy a Rák Szállóba, arra a műsoros előadásra.

FITOS: Hozzám? És ezt csak most mondja!

LUJZIKA: Éreztem, hogy nemcsak ezért jött. Az én szívem sose csal. (A tojásra mutat.) Béla... Bélus. Tudja, nekem néha hoznak egy-egy jobb falatot. Ha megoszthatnám magával...

FITOS: Nem, nagyon köszönöm, de... Mégis elmennék a műhelybe, hátha vár rám. Ne haragudjon, Lujzika. (Fitos kimenekül.)

60.

(Kinn már sötétedik, amikor Fitos villanyt gyújt a műhelyében. Az olaj-

padlós, kéttükrös borbélyműhelyben két forgószék áll, a falon kakukkos óra kegyeg. A műhelyben néhány szék, fogas. A tükör előtt állva, Fitos fehér köpenyben, nagy buzgalommal keveri a szappanhabot a fehér porcelán körtében. Leteszi az asztalra, kiset az ajtóba, kinéz, visszasiet, feni a borotváját, leteszi az asztalra, ismét az ajtóhoz indul. Ebben a pillanatban lép be Szépfalvy Gusztáv, 40 év körüli, hosszú hajú férfi, feltűnő öltözékben, hatalmas csokornyakkendővel.)

SZÉPFALVY: Jaj, Fitos úr, az üdvözítő is megáldja, hogy itt találok. (Fitos enyhén meghajol, Szépfalvy a székhez siet, beledobja magát.) A fejemet, gyorsan. Nem volt időm, az utolsó pillanatig próbáltunk. Borotválást is! (Felnéz a jaliórára, tíz perc múlva hat óra.) Üristen! Száguldanunk kell.

(Fitos fehér lepedőt terít a vendég nyakába.)

FITOS: A haját is?

SZÉPFALVY: (Nőiesen nyúl a hajához.) Miért, nem jó?

FITOS: Dehogynem, kitűnő. Csak kérdeztem.

SZÉPFALVY: (Hátrahajítja a fejét, Fitos pamacsolja.) Isenem, Fitos úr! Azóta, hogy Jászai Mari egyszer meghallgatott és gratulált, ez lesz életem legszebb napja. Mennyi munka! Hetekig sínylödtem érte. De ma este... (Fitos pamacsol, de Szépfalvy hirtelen felül a székben, a tükör felé mutat.) Hosszú, rózsaszín túllruhában Pál Jucika. Ó lesz a Szépség. Sárgában Varga Teri a hatalom, zöldben az erő és fehérben a béke. És akkor, egyszer csak... a bal hátsó ajtón... (Szépfalvy lassan feláll.) Belép talpig feketében a Tőke. Vagyis Lőte Jancsi. És akkor az egészre ráengedünk egy kis fényt, átúszunk lilába... (Fitosra néz.) Mi-lyen?

FITOS: (Visszaülleti a székbe.) Cso-dálatos lesz, művész úr.

SZÉPFALVY: (Tragikus képet vág a hab alatt.) Művész?! Szépfalvy Gusztávot csak rúgták, nyomták, taposták! (Fitos nagy tempóban borotvál, de időnként abba kell hagynia, ilyenkor idegesen nyúlkál Szépfalvy arca után.) De majd most! Ipolyváron színházat fog építeni a Tanácsköztársaság. Művészetet fogunk csinálni, uram! (Fitos a szája körül borotválja, ezért halkabban, csücsörítve beszél.) Küldtem is tiszteletjegyet mindenkinek. Az új kormánybiztosnak, valami Cibornak még meghívólevelet is írtam, mert azt mondják, hogy nagy művészetpártoló.

FITOS: Cibor! Cibor? Ott lesz?

SZÉPFALVY: Molnár mellé szól a jege, első sor, közepen.

FITOS: (Már a vendég arcát törli.) Művész úr, kérem, ha szépen megkérném, elvinne magával a szállóba?

SZÉPFALVY: Mi az hogy. Legalább meghallgat egyszer. Ma Petőfit adok. A Respublikát.

(Hatot kakukkol az óra.)

FITOS: Gyönyörű lesz, de hat óra van. Már kezdik.

SZÉPFALVY: (Feláll, nevet.) Nélkül-lem?! (Hirtelen kiáltani kezd.) „Respublika, szabadság gyermeke / S szabadság anyja, világ jötevője... (Fitos sürgetően bólint, elteszi a fehér lepedőt. Szépfalvy a tükörbe szaval.) Vagy ez a rész. „Szeretném tudni, ott leszek-e én / A győzedelmi fényes ünnepe-lyen? (Fitos leveszi a köpenyét, fésülködik.) Vagy akkorára már tán el-
vizsz az / Enyészet s ott lenn tart a sir-
ba' mélyen?” (Szépfalvy ránéz.) Nem figyel? (Szépfalvy folytatja.) „Barátim, emlékeztetek meg rólam... (Fitos félig lehúzza a redőnyt.) Republikánus va-
gyok s az leszek / A föld alatt is ott a koporsóban!” (Szépfalvy hatásszünet után észreveszi, hogy Fitos már az ajtóban áll.) Na, ide jön a taps. (Fitos felmutatja a kulcsot.)

FITOS: Siessünk, művész úr!

(Szépfalvy sértődött képpel bújik ki a roló alatt.)

61.

(Az utcán már sötétben fut a Rák Szálló felé Fitos és Szépfalvy. Tűzoltó-zenekar által hamisan játszott induló hangjai szűrődnek ki a szállóból. Szépfalvy megáll.)

FITOS: Mégis megkezdték volna?

SZÉPFALVY: Hallatlan! Én csak a művészbejárón mehetek, nehogy feltűnést keltsek, de maga menjen nyugodtan a nézőtéri ajtóhoz, és hivatkozzon rám.

FITOS: Köszönöm szépen.

SZÉPFALVY: (Vállon veregeti Fitos-t.) Remélem, hogy megért magának egy borotválást.

(Fitos bólint, két irányban elszaladnak.)

62.

(Fitos egy zárt nézőtéri ajtóhoz siet, kinyitja s majdnem rázuhan néhány, neki háttal álló néző a zsúfolt terem-
ben. Dühösen hátranéznek.)

FITOS: Szépfalvy művész úr...

(Legyintenek rá, intenek, hogy menjen el. Fitos lábujjhegyre áll, és látja, hogy Molnár az első sor közepén ül, mellette üres szék. Az ajtó becsukódik, Fitos kinn reked.)

63.

(Fitos másik ajtóhoz megy, ott is be-nyit, ott is sokan állnak előtte, onnan is, most már közelebből látja Molnárt. Szó nélkül ki akarják lökni.)

FITOS: Nekem be kell mennem. Tessék beengedni!

(Feléje fordul egy zord férfi, akinek bal karján papírszalag „Rendező” felirattal. Szó nélkül kitessékeli Fitos, becsukja előtte az ajtót.)

64.

(Fitos rohan a Rák Szálló előtt a művészbejáró felé.)

65.

(A művészbejáró ajtajánál Lujzikával találkozik. Lujzika szemérmesen lesüti a szemét.)

LUJZIKA: Ó, Fitos elvtárs...

FITOS: Drága Lujzika. Nagyon kérem. Könyörgöm!

LUJZIKA: (Eltakarja az arcát.) Nem szabad, Fitos elvtárs. Nem szabad.

FITOS: Könyörgöm, menjen be a terembe. Magát beengedik. Mondja meg Molnár elvtársnak, hogy azonnal jöj-jön ki. (Lujzika meglepve néz fel.) Magának kijön. Nagyon sürgős! Lujzika!!

LUJZIKA: (Egész nőiességében mélyen megsértve csak súgni tud.) Meg-lesz, Fitos elvtárs.

66.

(Fitos belép a művészbejárón, és már is a színpad hátsó részén találja mag-gát, amelyet csak lenge körfüggöny takar a nézőtér elől. A körfüggönyön a színpadon balettet táncolók sziluettje látszik. Fitos körül sűrűnek-forognak a félig öltözött szereplők. Fitos meg-látja Szépfalvyt, odasiet.)

FITOS: Művész úr! Nem látta Luj-zikát?

SZÉPFALVY: Ki az?

FITOS: Azt mondja meg, hogyan le-het bejutni a nézőtérre?

SZÉPFALVY: A színpad oldalán ve-zet le egy lépcső, de csak akkor men-jen, ha össze van húzva a függöny, mert másképp látszik.

(Fitos bólint, az oldalfüggönyhöz megy. kiles a nézőtérre, Molnár még ott ül az első sorban. mellette Cibor üresen maradt helye. Nagy taps a néző-téren, összecsapódik a függöny.)

67.

(Taps közben Fitos gyorsan és észre-vétlenül lemegy a zenekari árokba, melynek elválasztó deszkafala mögött a közönség számára láthatatlanul, le-

hajolva indul az első sorral párhuzamosan Molnár felé. Ebben a pillanatban megszólal az árookban a tűzoltózenekar, Fitos ijedtében leül. Zeneszó közben, a zenészek ijedelme és méltatlankodása dacára elmászik a karmesterig, s onnan próbál a deszkafal mögül kisúgni, majd kiabálni.)

FITOS: Molnár elvtárs... Molnár elvtárs!

(Mivel egy bombardon csaknem közvetlenül Molnár fülébe bömböl, Molnár mosolyogva, de süketen ül a helyén. Fitos kétségbeesve mászik visszafelé, és közvetlenül a zeneszám vége előtt visszamegy a lépcsőn a színpadra. A közönség ügyet sem vet rá. Amint felér, a nézőtérrel felzúg a taps.)

68.

(Fitos a színpadon kétségbeesve jár-kál összevissza. A nézőtér elcsendesedik, majd a függöny szétmegy, Fitos az utolsó pillanatban ugrik a körfüggöny mögé. Nagy taps köszönti a színpadra lépő Szépfalvyt. Közben Fitos fel-s alá jár-kál, többször belebotlik a szereplőkbe.)

SZÉPFALVY: Republika!!! Petőfi Sándor költeménye.

(Fitos bánatosan néz felfelé, amikor a falon meglát néhány vékony, vörös papírszalagot, feliratokkal. Óvatosan körülnéz, letépi az egyiket, melyen ez áll: Eljen a proletárdiktátúra.)

„Republika, szabadság gyermeke
S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a Rákócziak,
Köszöntelek a távolból előre!

Most hódolok, midőn még messze vagy.
Midőn még rémes átkozott neved van.
Midőn még, aki megfeszíteni
Kész tégedet, azt becsülik legjobban.

Most hódolok, most üdvözöllek én,
Hisz akkor úgysis hódolód elég lesz,
Ha a magasból ellenidre majd
A véres porba diadallal nézesz.

Mert győzni fogsz, dicső republika,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,”

(Fitos egy sarokba megy, felerősíti karjára a papírt, amelynek szövegéből most csak az látszik: proletár. Gyorsan a színpadra lép, keresztülmegy rajta, és a lépcsőhöz siet. Szépfalvy elakad, mert észreveszi, majd lendületesen folytatja.)

„Miként egy új, de szent Napóleon
Elfoglalod majd a kerek világot.”

(Fitos zavarában biztatóan Szépfalvyra nevet, aki zavarában ismét elakad, majd irtózatosan hadarni kezdi a vers

hátralevő részét. Fitos most nem a zenekari árokhöz, hanem mindjárt az első sor széléhez megy, ahol a szélen ülőknek többször is fensőbbeséges arccal mutatja a karszalagját, majd a nézők lábain, ölén át megy a sor közepe felé.

Amint odaér, döbbenten látja, hogy Molnár helye is üres. Azonnal megfordul, de ekkor már többen is piszszegnek hátul és integetnek, hogy üljön le. Fitos kénytelen leülni Molnár helyére. Feszengve és zavartan mosolyog Szépfalvyra, aki a vers végét tűzött lassítással, szinte már csak neki szavalja.)

SZÉPFALVY: „Meghallom én azt, s akkor béke száll / Ez üldözött, e fájó szív porára.”

(Szépfalvy meghajol, nagy taps, Fitos is tapsolni kényszerül.)

69.

(Este Fitos futva lép be szobájuk ajtaján, azonnal a fehér ajtóhoz megy, óvatosan kinyitja.)

ROZIKA: Mit csinálsz, Béla?

FITOS: Pszt. Megyek a szekrénybe.

ROZIKA: Ne hülyéskedj, Béla, mert isten az atyám, hazamegyek anyámhoz. Olyan kergetett, hogy nem lehet bírni veled.

FITOS: (Rozikához siet, kivesz egy zsebkecsőt Rozika kótényzsebéből.) Forradalmi feladat, Rozika. Bonjolult. Később megmagyarázom. Sietek. Hagyjál most.

ROZIKA: Csak nem hallgatózni akarsz?

FITOS: Nem akarnék, de muszáj. Látod.

ROZIKA: És nem szégyelled magad?

FITOS: De. Igazából szégyellem. Mit csináljak, Rozika? Nekem ez a front jutott.

ROZIKA: Ezért vagy te mostanában olyan naftalinszagú. Még jó, hogy nem istállóban találtál frontot magadnak.

(Fitos az ujjával csendre inti Rozikát, bemeleg a szekrénybe.)

70.

(Fulladozik a naftalintól. Törli a könnyeit, alig lát valamit a sötétben.)

71.

(Somláiék asztalán nyitott s félig telerakott bőröndök sorakoznak. Liza és Baricz csomagol.)

SOMLAI: (Belép, az aszatra mutat.) Meg vagy örülve? Hat bőrönddel akarsz átmenni?

BARICZ: Kérlek tisztelettel, a legszükségesebb személyi felszerelések.

SOMLAI: Tisztiszolgát nem akarsz

becsomagolni magadnak? Huszár hol van?

BARICZ: Mindjárt jön.

SOMLAI: Látom, kedélyesen fogjátok fel a dolgot. Hozd elő Dömét.

(*Baricz kisiet.*)

LIZA: (*Liza megcsókolja Somlait.*) István, annyira féltel magát.

SOMLAI: Ne féljen, drága. Még viszsza-jövök én azon a hidon. És azt meg fogják emlegetni. (*Liza egészen Somlaihoz bújik, Somlai átöleli.*) A húgom itt marad magával. Nem lesz egyedül.

LIZA: Bocsásson meg, de a maga húga... Félek, hogy a földbirtokos... Talán...

SOMLAI: (*Felkapja a fejét.*) Mária!?

72.

(*Fitos visszamászik a szekrényből. Amint a szobájába ér, hármat-négyet tüsszent egymásután. Leguggol, de Rozika, aki eddig csak nézte őt, most odasiet hozzá és új zsebkendőt nyom a kezébe. Fitos átveszi a zsebkendőt, és egy pillanatra hálásan hunyja le a szemét. Rozika eltakarja az arcát, amint guggol a férje mellett. Fitos visszamászik a szekrénybe.*)

73.

(*Az asztalnál Somlai, Huszár és Baricz áll. Mária és Liza a sarokból figyeli őket.*)

SOMLAI: Tessék, itt a három útlevel, csak írjátok be a neveket. Gyorsan.

BARICZ: És Cibor?

SOMLAI: Nem érted, hogy azért kell szöknünk, mert ő lebukott?

HUSZÁR: Lebukott?

SOMLAI: Nem jelentkezett, tehát nem várhatunk tovább.

HUSZÁR: (*Vállat von.*) Te tudod, a te barátod.

SOMLAI: Döme, kérek, kikérem magamnak, hogy egy ilyen közönséges szélhámos...

CIBOR: (*Váratlanul megjelenik, Liza felsikolt.*) Jó estét, urak. Nagy sietséget látok. Vajon miért?

SOMLAI: Talán mi kérdeznénk előbb.

CIBOR: Rajta.

SOMLAI: Mit intéztél?

CIBOR: Semmit. Nem sikerült.

SOMLAI: Kár.

CIBOR: Kár, hogy nem tudtam kikaparni nektek a gesztenyét, mi? Nagy kár. Nos, hova megyünk most már, uraim?

HUSZÁR: Megpróbálunk átszökni.

CIBOR: Remek. A papírok?

SOMLAI: Csak három útlevelünk van.

CIBOR: Ki az a két ember, aki velem jön?

SOMLAI: (*Kiált.*) Velem jön Baricz és Huszár.

CIBOR: Kitűnő ötlet... volna. De az urak elfelejtik, hogy ha az ember bér-munkát vállal, akkor a munkaadóé a kockázat.

HUSZÁR: Mit akarsz? Pénzt?

CIBOR: Útlevelet.

BARICZ: Tiszti becsületemre, nincs több.

CIBOR: Nem mintha sokra mennél vele, de tartsad meg a becsületedet, Rudika. Helyette add ide az útleveledet.

SOMLAI: Cibor! Elég volt!

CIBOR: Én is azt mondom. Ha engem itt hagytok, én szépen ki fogom nyírni a családotokat. Hihettek nekem, már úgyse lesz sok vesztenivalóm.

BARICZ: (*A zsebéhez kap.*) Lelőlek, mint egy kutyát.

CIBOR: (*Somlai lefogja Baricz karját, Cibor széttárja a karját.*) Ó, semmi akadálya. A szomszédban lakik az a mocskos borbély, hogy rohadjon el, jó szeme meg füle van. Ha lőttök rám, aligha fogtok elmenekülni. (*A férfiak egymásra néznek, Cibor mosolyogva leereszti a karját.*) Tehát?

SOMLAI: Fogd be a pofád.

CIBOR: Kérlek.

SOMLAI: Döme, ha itthon maradsz, te nem vagy annyira kompromittálva. De... Elvárom, hogy távollétemben is úriemberként viselkedj.

(*A sarokban álló Máriára, majd Lizára néz. Huszár vállat von, Somlai Ciborhoz fordul.*)

SOMLAI: Baricz fog előremenni, te utoljára. És biztosítasz.

(*Huszár átadja az útlevelet Cibornak.*)

CIBOR: Készséggel.

SOMLAI: Indulhatunk.

CIBOR: (*Nevet.*) Hát puccs helyett mégis szökés?

SOMLAI: Ez legalább nem kockázatos.

CIBOR: (*Még jobban nevet.*) Kivéve azt a két puskát, amibe tegnap este vaktöltényt se tudtam tenni.

BARICZ: (*Idegés.*) Milyen puskákat?

SOMLAI: (*Legyint.*) Nyugalom, Rudikám. Te mész elől, mert te vagy köztünk a legjobb lövő.

BARICZ: (*Kihúzza magát.*) Valóban úgy érzem, kérek, hogy elől a helyem.

74.

(*Fitos kiugrik a szekrényből, Rozika már fekszik az ágyon. Fitos odafut hozzá.*)

FITOS: Mindjárt jövök. Nagyon siettek, ne félj.

(Megcsókolja Rozikát, Rozika meg-simogatja Fitos kezét.)

ROZIKA: Vigyázz...
(Fitos bölint, elszalad.)

75.

(Este, Varga János, az őrség parancsnokságának irodája. Varga széttárja a karját.)

VARGA: Engem már annyiszor letoltak miattad, Fitos elvtárs, ne is haragudj. Két emberem tüdőgyulladást kapott az árookban, mikor úgyis olyan nehéz őt kapni, mert mindenki inkább a hadseregbe jelentkezik.

FITOS: (Varga előtt áll.) Hát nem érted meg, hogy miről van szó? Ez nem ér meg neked egy letolást?

VARGA: (Pisztolyát tisztítja.) Az a szegény Jelenka is eltűnt, egyszerűen nem találjuk. Az ember már alig tud kiigazodni itten.

FITOS: Szóval, álljak én eléjük. Fegyvertelenül. A pusztá testemmel. Csak nehogy téged letoljanak.

VARGA: Egyre bolondabb kitalálásaid vannak. Jó, hogy azt nem mondd, hogy Kun Béla meg Szamuely akar átszökni az antanthoz.

FITOS: (Ki akar rohanni, de az ajtónál megáll, majd tisztelettel, de némi iskolás kántálással mondja:) A diktatúra kérlelhetetlen, kemény, gyors és elszánt erőszak alkalmazását feltételezi a kizsákmányoló, a kapitalisták és segédcsapataik ellen. Aki ezt nem értette meg, az nem forradalmár, azt el kell távolítani a proletariátus vezérének vagy tanácsadójának helyéről. Tudod, ki írta ezt?

VARGA: Fene tudja. Azt mondják, te tíz brosúrát is tudsz kívülről.

FITOS: Ezt Lenin elvtárs írta a magyar munkásoknak. Majd jusson eszedbe, ha...

(Fitos hirtelen elhallgat, bölint egyet, aztán kiest.)

76.

(Este, az Ipoly kőhidjánál, gyér fényben két őr áll őrségben. A kőhídon közeledik Baricz, Somlai és Cibor.)

Fitos messziről fut feléjük, nem veszik észre őt. A szökevények odaérnek a hídhöz, Somlai már veszi elő az okmányait. Fitos rohan. Baricz is odalép az örökhöz. Fitos rohan. Pár méterre utánuk gyalogol Cibor.

Fitos már egészen mögéje ért. Cibor a zajra hirtelen megfordulna, de ekkor Fitos hátulról leüti a nálánál sokszorta erősebb embert. Cibor meginog. Somlai és Baricz ezt látván, futásnak ered.

Ráfutnak a hídra. Fitos ordít az öröknek.)

FITOS: Lőjetek! Szöknek! Lőjetek!
(Az örök lőnek, de Somlai és Baricz átfut a hídon, és a túlsó oldalon eltűnik a sötétben. Cibor gyorsan visszafordul, előkapja a pisztolyát és Fitosra fogja.)

CIBOR: Ha még egyszer hozzám nyúlsz, lelőlek.

FITOS: (Kiált az öröknek.) Lőjetek! Lőjetek rá!

(Az örök most Cibor felé fordulva lőnek, de Cibor pisztollyal a kezében, nevetve hátrál visszafelé, majd eltűnik a sötétben. Fitos tehetetlenül néz utána, majd az örökhöz rohan.)

FITOS: Nem tudtok célozni?

(Az örök értetlenül nyitják fel puskaik zárját. Összenéznek.)

II. ŐR: Hisz ebben vaktöltény volt!

77.

(Másnap délelőtt, a direktórium kistanáctermeben Molnár, Szilas, Noskó, Demeter és Fitos ül. Fitos sóhajt, hátradől a széken.)

FITOS: Adjatok már egy cigarettát. A fogság óta nem is szívtam.

NOSKÓ: (Előveszi a dózniját. Fitos elé nyújtja.) Magam pödörtem. (Fitos rágyújt, halkán köhécsel. Noskó figyel.) És te ezt mind tudtad? (Fitos bölint.) Akkor miért nem szóltál nekünk. Titkot akartál? (Fitos bölint.) De miért? (Fitos köhögve eloltja a cigarettát.)

FITOS: Mert kiröhögtek volna.

SZILAS: (Előrehajol.) Honnan tudod?

FITOS: (Lassan Molnár felé fordul.) Amikor megmondtam, akkor is kiröhögtek. Május elsején megmondtam, hogy a szekrénybe járok hallgatózni. Forradalomban lehet front a szekrény. Lett is. De nem hittétek.

MOLNÁR: El se tudtam képzelni, hogy ekkora ellenforradalmár lehet Ipolyváron. Éppen köztünk. (A többiek összenéznek, Molnár köszörüli a torkát.) Azt mondanánk neked, vezető kell hogy legyél, Béla. Neked köztünk a helyed éppúgy, ahogy a fogságban is. (Fitos nagyot néz.)

SZILAS: Te ott csak a könyveket bújtad, a fegyverekhez nemigen értetél, szónokolni se tudtál, így aztán mi nem gondoltuk, hogy te...

(Fitos mosolyog.)

NOSKÓ: Pár nap alatt nagy dolgokat csináltál. Ez az igazság, Béla.

MOLNÁR: Annyi itt a régi ember, mindenféle népség. Nagy szükség volna rád. Na. Felelj már.

FITOS: Mit mondjak? Borbély vagyok.

SZILAS: Hát persze. Az nem baj.

FITOS: *(A fejét rázza.)* A vezetéknek való. Én csak amolyan kisipari bolsi vagyok. Amit tudok, megteszek, de...

SZILAS: Bélus, te nem hiszel nekünk.

(Csenéd.)

MOLNÁR: Én is azt hiszem.

FITOS: Ha engem megláttatok, mi jutott eszetekbe? Az, hogy itt a borbély. Osztrák báró kellett, engem igazolni.

MOLNÁR: Beláttuk és megkövetünk érte.

FITOS: *(Keserű hetykeséggel.)* Megkövetés! Nem kell engem megkövetni. Én nem haragszom.

SZILAS: Akkor mi bajod?

FITOS: Nekem eddig a diktatúra, a forradalom meg a direktórium vagy Molnár Lajos valahogy ugyanaz volt. Most egy kicsit elvált.

MOLNÁR: Ne legyél gyerek, Béla.

FITOS: De hát még a forradalom is csak gyerek nálunk, úgy gondoltam, illünk egymáshoz.

DEMETER: *(Csak az alkalmat várta, hogy felpattanhasson.)* Ez mi volt? Ez miféle beszéd? Mit jelent az, hogy a forradalom gyerek? Mit jelent az, hogy Fitos úr, a magántulajdonos méltóztatik hasonlítani hozzá! És még ő nem haragszik! *(Molnárra néz.)* Ti pedig meg is hajlítjátok a derekatokat előtte. Hülye lenne, ha nem csinálná. Mert eltűritek a népellenes aknamunkát! *(Molnár neheztelően ingatja a fejét, Demeter felugrik székről, lassan lépked Fitos felé, és lépésről lépésre feljebb hergeli magát.)* Hát mit képzelsz, te disznó! Nem érted meg végre, hogy a burzsujnak pusztulnia kell? Miattad késik a világforradalom. Miattatok! *(Megáll, fenyegetően hajlik Fitos fölé.)* Azt hiszed, a direktóriumban is nagy pofád lehet?! Tévedsz, burzsuj! Miéink a hatalom!!! És ha senki sem akad, aki rendet csináljon... *(Zsebéből pisztolyt ránt elő.)* Akkor majd én!... Majd én leszámolok veled!!! *(A direktórium tagjai felugranak, Demeterhez futnak, együttes erővel lefogják. Csenéd. Demeter lassan elteszi a pisztolyát. Molnár elengedi Demetert, az ajtóra mutat.)*

MOLNÁR: Menj innen.

(Mindenki elengedi Demetert, aki némán megy az ajtóig, ott visszafordul.)

DEMETER: Velem nem lesz könnyű dolgotok.

(Demeter kimegy. Amikor az ajtó becsukódik, a direktórium tagjai leülnek a helyükre. Fitos a homlokát törli.)

NOSKÓ: Na, gondold meg magad, Fitos elvtárs.

FITOS: *(A fejét ingatja, feláll.)* Csak egyet kérek tőletek. Utaljatok ki nekem egy pisztolyt. Komolyan mondom.

MOLNÁR: *(Elneveti magát.)* Ne haragudj már, de soha meg nem tudtad fogni becsületesen. Egy nyúlra is sajnálnál löni.

FITOS: Most kezditek előlről?

SZILAS: Majd mi vigyázunk az életedre.

FITOS: Ti a magatokét se tudjátok megvédeni, pedig a tietek Ipolyváron a diktatúrát jelenti. Az enyém nem olyan fontos.

NOSKÓ: Nem bízol bennünk.

FITOS: Hagyjuk ezt.

(Fitos lehajtja a fejét. Molnár feláll, odalép hozzá, két vállára teszi a kezét.)

MOLNÁR: Ne partizánkodj, Béla. Nagyon vigyázz magadra. És ha bármi fenyegetne, ha akármí csak gyanús is volna, azonnal szóljál. *(Fitos bólint, Molnár az íróasztalához megy, a fiók-ból pisztolyt vesz elő.)* Ez Huszár Döme úr volt, biztos, hogy nem vaktöltény van benne.

(Fitos gyorsan elveszi Molnártól a pisztolyt, forgatja, nézi, aztán zsebre vágja.)

78.

(Kopott zöldvendéglőben egy primás, egy kontrás meg egy bögös szolgáltatja a zenét. A sarokban, mintás terítővel leterített asztalnál ül Rozika és Fitos. Isznak. Előttük félliteres üveg, piros borral. Rozika leteszi a poharat, lesütött szemmel simogatja az asztalterítőt.)

ROZIKA: Azért nem kellene nekünk ilyen helyre jönni. Csak szórjuk a milliót pénzt.

FITOS: De hiszen az esküvőnk óta más se volt, csak háború meg fogság. A forradalomba se értünk rá, miért ne jöhettünk volna egyszer? *(A zenekar lassú számba kezd, Fitos felragyog.)* Rozika. Táncoljunk egyet.

ROZIKA: *(Elneveti magát.)* Úgy elefejtettem! Csak letaposnám a lábadat.

FITOS: Dehogy taposnád. Gyere csak. Gyere. Egy kicsit mi is mulathatunk.

ROZIKA: Mire ez a nagy mulatás?

FITOS: Mert most már rendbe jönnek a dolgok. A nehezén már túl vagyunk. Minden csak jobb lesz, hidd el nekem. Gyere egy kicsit.

ROZIKA: Isten bizony, néha nem is tudom, mi lakik benned, Béla. De szíved, az van. Azt mindig tudtam.

(Rozika fátyolos szemmel felnéz Fitosra. Felállnak, kimennek a zenekar elé, táncolnak. Néhány szögletes, merev lépés után Rozika Fitoshoz bújik.

Fitos szeme kifényesedik.)

79.

(A Somlai-villa kapujánál állnak. Fitos kulcsot vesz elő, kinyitja a rácsos kaput, beszaladnak az udvarra. Egymás kezét fogják, eltűnnek a sötétben.)

80.

(Belépnek a sötét szobába, ahová csak utcai fények világítanak az ablakon át. Rozika a szája elé teszi az újját.)

ROZIKA: Pszt. Fel ne ébredjen.

FITOS: (Hirtelen megáll, súgja.) Hü! Nem zártam be a kaput.

ROZIKA: Nem baj.

FITOS: Ne mondják, hogy én nem tartom be a rendet.

ROZIKA: (Szembefordul vele, mosolyog.) Jól van, de siessél.

81.

(Fitos az udvaron át ér a kapuhoz, már tenné a zárba a kulcsot, amikor a ház oldalánál, az árnyékban, tőle négyöt méterre megszólal Cibor.)

CIBOR: Most megvagy, te mocsok.

(Fitos rémületében hirtelen kilép a kapun az utcára, becsapja a kaput. Cibor lassan közeledik az udvarban a kapuhoz, Fitos gyorsan kulcsra zárja a kaput és elfut. Cibor megpróbálja a kilincsnél fogva kirántani az ajtót. Nem sikerül. Felmászik a kerítésre.)

82.

(Sötét utcán fut végig Fitos, majd beáll egy kapualjba. Néhány másodperc múlva Cibor fut el előtte. Fitos kiugrik a kapualjból, de túlhamar kezd futni az ellenkező irányba, mert Cibor meghallja a lépteit, megfordul és utána fut.)

83.

(Vasútállomás sínei közt bukdácsolva fut Fitos, nem messze utána Cibor. Hosszú tehervonat áll az egyik vágányon, Fitos a mögé kanyarodik, s mielőtt Cibor láthatná, felugrik az egyik nyitott ajtóju vagonba. Cibor nem sokára a vagon elé érkezik, tanácstalanul néz körül, aztán óvatosan tovább lépked.

Fitos leugrik a vagon túlsó ajtajából.)

84.

(Fitos befut egy parkba, és azonnal lehasal egy bokor alá. Izzad, hangosan zihál, zsebkendőt tart a szája elé, hogy a lihegése ne hallatszék. Sokáig nem jön senki. Fitos kidugja a fejét a bokor mögül s ekkor meglátja Cibort, aki most már pisztolyt tart maga előtt, s a park túlsó szélén közeledik Fitos

felé, miközben minden pad és bokor alá benéz. Fitos kiugrik a bokor mögül, kihátrál a parkból. A távolból már látszik az Ipoly hidja.)

85.

(Fitos szinte bezuhan Varga parancsnok irodájának ajtaján...)

Alig tud beszélni.)

FITOS: Segítség! Segítség!

VARGA: (Az íróasztalnál ül, bosszúsan felnevet.) Fogadni mernék, hogy már üldöznek is. (Fitos lihegve bólogat.) Mondom! Aztán mivel, Béla? Légycsapóval? (Varga nevet.) Én még ilyen palit nem láttam. Állandóan rohangászik. Született vészmadár.

FITOS: (Kihúzza magát, igyekszik emelt hangon beszélni, de többször is elfullad közben.) Felteszem a kérdést Varga János parancsnok elvtársnak: tud-e arról, hogy Cibor ellen elfogatási parancsot adtak ki, amit személyesen Molnár elvtárs írt alá?

VARGA: (Nevet.) És te már el is fogtad, mi?

FITOS: Itt van a közelben! A kistrét szélén láttam utoljára.

VARGA: (Felugrik.) Gyere gyorsan! (Varga kisiet az ajtón, Fitos utána.)

86.

(Az őrparancsnokság épületéből több fegyveres őr fut ki a ház elé, utánuk érkezik Fitos és Varga. Megállnak. Sötét van, csak az ajtó feletti lámpa és az Ipoly kőhidjának reflektorai világítanak.)

Fitos messzebbre mutat, a sötétbe.)

FITOS: Ott állt utoljára, amikor beszaladtam hozzátok.

VARGA: A kistrét felé három, a többi irányba két-két ember megy. Az egyik jobbra és hátra, a másik balra és előre figyel. Én is a kistrétre megyek. (Az őrök elindulnak. Varga Fitos vállára teszi a kezét.) Addig fújd ki magad. (Fitos bólint, Varga elmegy, de pár lépésről még visszaszól.) Van fegyvered?

FITOS: Persze, hogy van. Csak siesetek.

(Mindenki eltűnik a sötétben, Fitos pedig visszafut a házba.)

87.

(Fitos Varga parancsnoki irodájában felveszi a telefonkagylót, és tekeri a készülék karját. Izgatottan beszél a kagylóba.)

FITOS: Halló, központ? Központ? Kérem, elvtársnő, tessék nagyon gyorsan kapcsolni a Vörös Hadsereget. Tessék? Persze, hogy nem az egészet. Mendelssohn alezredest keresem. Igen!

(Fitos ismét kilép az épület ajtaján. A parancsnokság épületének sarka mögül Cibor dugja ki a fejét. Körül-néz, fülel, aztán előrelép. Fitos észreveszi, előkapja a pisztolyát és ijedten sűgja.)

FITOS: Allj meg, mert lelőlek.

CIBOR: (Pisztollyal a kézben lép egyet Fitos felé, Fitos feljebb emeli a pisztolyát.) Nem tudsz te löni.

FITOS: (Egy pillanatra leereszti a pisztolyát.) Mondom, hogy maradj egy picit ottan... (Cibor még egyet lép.) Na! Nem hallasz?

(Cibor még egyet lép, Fitos ismét felkapja a pisztolyát, lö. Cibor összeesik. Fitos rémülten ejti le a kezét, nem mer a helyéről elmozdulni. Kissé előre-hajol, csaknem aggódva néz Ciborra, aki mozdulatlanul hanyatt fekszik. Fitos önkéntelenül sűgva beszél.)

FITOS: Jaj, fiúk, gyertek gyorsan. (Hátat fordít Cibornak, tesz egy-két lépést, hangosabban szól.) — Segítség! Fiúk! Segít-...

(Cibor ebben a pillanatban felemeli a pisztolyát, és hátulról Fitosra lö. Fitos elterül a földön. Fitos nem ad hangot, nem mozdul.)

Cibor zihálva felegyenesedik, körül-néz, és meglátja, hogy három oldalról szegeződik rá az e pillanatban érkezett örök puskája. Cibor felemeli a kezét. Az örök odalépnek hozzá, megbilincselik, elveszik pisztolyát, s felveszik a földről Fitos pisztolyát. Most érkezik Varga János. Lehajol Fitoshoz, hallgatja egy ideig, aztán felegyenesedik. Int az öröknek, azok bekísérik Cibort az örség épületébe.

Erős reflektorfényvel autó érkezik. A sofőrülés mögött Molnár és Mendelssohn ül. Molnár leugrik a csikorogva fékező autóról. Fitoshoz fut, lehajol hozzá, nézi.)

MOLNÁR: Csak nem Cibor?

VARGA: Jelentem, már elvittem.

(Molnár lassan felegyenesedik és a gyors, de kimért léptekkel érkező Mendelssohn felé fordul, szétárja a karját.)

MOLNÁR: Hátulról lötték le.

(Mendelssohnak tisztelegnek a vörös örök, Mendelssohn fogadja, és Fitosra néz.)

MENDELSSOHN: Mint mindenkit, akit szemből nem tudnak, vagy nem mernek.

MOLNÁR: Nem vettük elég komolyan. Olyan furcsa kis... ember volt. Mint egy gyerek. Örökké szervezett, agitált, figyelt, csak lótot-futott...

MENDELSSOHN: A hősök munkában halnak meg.

89.

(Sötét utcán Rozika fut. Kendője a nyakába csúszott, kibomlott haja repdes a vállán, szemében aggodalom, félelem.)

90.

Erős reflektorfényvel, lassan megy az utcán az autó. A sofőr mögött, az ülésen Fitos fekszik, mögötte, az autó hágcsóján egymás mellett áll Molnár és Mendelssohn.

Az autó másik utcába fordul, és reflektorainak fényénél messziről látni a szembe futó Rozikát. Közelednek egymáshoz.

Rozika nem akar kitérni az autó útjából, rosszat sejtve megáll.

Tőle néhány méterre megáll az autó is. Rozikát világítják meg a reflektorok. Szemében már látható a kétségbeesett bizonyosság, arca merevvé válik: hirtelen — mint sok millió társa — megöregedett.

A kép kimerevedik, s így kopírozódik fel:

VÉGE.

